

اینکه می‌گویند «دین همه دین است» بحثی جامع و کامل است. نمی‌شود دنبال یک جنبه از دین را گرفت و ابعاد دیگر را رها کرد. امروز این بحث در حوزه‌های مختلف اجتماعی بسیار مطرح می‌شود. بعضی‌ها دین را گزینشی انتخاب می‌کنند. مقداری را خوششان می‌آید و مقداری را خوششان نمی‌آید. یک عده بحث دین حداقلی و حداکثری را مطرح می‌کنند. یکی از ایرادهای جدی این است که، دین فقط یک مقوله فردی نیست، دین وجوه اجتماعی هم دارد و از کسانی که فقط به دین فردی قائلند، ایراد می‌گیریم که دین و خیلی از دین را نفهمیدند و متوجه نشدند و آسیب‌های جدی همچون جدایی دین از سیاست، عدم حضور اجتماعی دین و ... است که همه ما کم و بیش با آن آشنا هستیم.

دین همه دین است

گفتاری از دکتر سعید جلیلی

آسیب‌شناسی از فعالیت‌های اجتماعی جبهه حزب الله

«دین همه دین است» گفتاری از دکتر سعید جلیلی است که چندی پیش در جمع فعالان فرهنگی و اجتماعی ارائه شده است. این سخنرانی آسیب‌شناسی از فعالیت‌های اجتماعی جبهه حزب‌الله است که غفلت از بعد فردی اسلام است.

◆ دین همه دین است

اینکه می گویند «دین همه دین است» بحثی جامع و کامل است. نمی شود دنبال یک جنبه از دین را گرفت و ابعاد دیگر را رها کرد. امروز این بحث در حوزه های مختلف اجتماعی بسیار مطرح می شود. بعضی ها دین را گزینشی انتخاب می کنند. مقداری را خوششان می آید و مقداری را خوششان نمی آید. یک عده بحث دین حداقلی و حداکثری را مطرح می کنند. یکی از ایرادهای جدی این است که، دین فقط یک مقوله فردی نیست، دین وجوه اجتماعی هم دارد و از کسانی که فقط به دین فردی قائلند، ایراد می گیریم که دین و خیلی از دین را نفهمیدند و متوجه نشدند و آسیب های جدی همچون جدایی دین از سیاست، عدم حضور اجتماعی دین و... است که همه ما کم و بیش با آن آشنا هستیم.

اما یک آسیب دیگر هم هست که همانطور که می گوئیم دین فقط وجوه فردی ندارد از آن طرف هم دین همه دین است. دین فقط وجوه اجتماعی نیست، وجوه فردی هم دارد و اتفاقاً خیلی از حرکات که شما می بینید استمرار پیدا نمی کند، ریشه پیدا نمی کند و عمق نمی یابد. این به خاطر این است که در خود فرد، دین ریشه ندوانده است و بعد می خواهد اجتماعی بشود. طبیعتاً وقتی که این ریشه در خود فرد ایجاد نشود در بحث های اجتماعی اش هم خیلی زود و به اندک چیزی سرد می شود، یخ می شود، پژمرده می شود، به یک باد هم می بینی کنار زده می شود، یخ می شود و سرد می شود.

در دهه های اخیر که آدم نگاه می کند می بیند از میان کسانی که دین را در وجوه اجتماعی پیگیری کردند، کسانی به صورت صادق، مستمر و عمیق و ریشه دار پیش بردند که به لحاظ فردی هم قوی بودند و از این موضوع غافل نشدند. این آسیب است که یک عده از این طرف می افتند و یک عده از آن طرف. یک عده می گویند: دین یک دین مناسکی و فردی نیست! یا می گویند دین فقط در عرصه اجتماع است. اما ما می گوئیم دین همه دین است. نه اینکه دین فردی است و مثلاً بیشتر وجوه فردی دارد و یا بالعکس.

◆ در طول تاریخ عارف زیاد داشتیم، اما هیچکدام امام خمینی (ره) نشد

اگر می گوییم دین همه دین است سعی کنیم که انشاءالله توی همه وجوهش پایدار باشیم. در طول تاریخ خیلی عارف داشتیم، اما هیچکدام امام خمینی نشد. راست هم می گویند. افراد بزرگ خیلی بودند، اما کسی امام خمینی نشد. کسی که دین را بیاورد در صحنه اجتماع نبود. خیلی ها بودند که بر مبنای وجوه اجتماعی دین در عرصه های مختلف وارد شدند، ولی نتوانستند کاری از پیش ببرند. این ها را هم باید دید. همین بود که امام که قبلا دین را در خودش بسیار عمیق کرده بود، توانست شکل دهد و جلو رفت. اینکه ما می گوییم امام یک الگو است. یک جنبه اش همین جنبه های این چنینی و فردی است. بعضی وقت ها آدم نگاه می کند که نکند که ما دچار این آسیب بشویم. البته دچار کاستی ها و کوتاهی ها هستیم، ولی باید این جنبه های فردی را هم تعریف کنیم و به آن ها توجه داشته باشیم. در مورد امام گفته شده که نماز شبش ترک نشد، ۱۵ سال زیارت جامعه اش ترک نشد. این مال زمان قبل حکومت است، زمان حکومت هم همین طور بود. امام مثلا مقید بود زیارت عاشورایش را بخواند؛ با صد لعنش هم بخواند. این جنبه ها هم بود.

چون دین همه دین است، همین دین که می گوید باید فلان کار اجتماعی را انجام بدهید، همین دین هم می گوید باید فلان کار عبادی و فلان اعمال را باید انجام بدهید. عاملان دین اجتماعی هم همین افرادند و این افراد اگر نتوانند خودشان در عرصه های و بحث های فردی موفقیت داشته باشند، طبیعتاً آن موفقیت لازم را در عرصه اجتماعی نخواهند داشت.

◆ در مسجد فعالیت اجتماعی می‌کنیم؛ اما نماز اول وقت نمی‌خوانیم

گاهی اوقات یک کار فردی و پرداختن به جنبه‌های فردی دین، ممکن است شما را از وجوه اجتماعی غافل کند. عکسش هم هست و آن اینکه پرداختن به جنبه‌های اجتماعی دین شما را از روی جنبه‌های فردی‌اش غافل کند. مثلاً سال‌های ۶۰ که فعالیت‌های انقلابی در مساجد زیاد بود و خوب هم بود بعضی افراد آخر شب می‌آمدند و می‌گفتند خوب حالا نماز مغرب و عشاءمان را هم بخوانیم. می‌گفتند ما که کار انقلابی می‌کنیم و توی مسجد هستیم دیگر حالا اگر نمازمان را هم ۳ ساعت بعد از اذان بخوانیم عیبی ندارد دیگر! هر دوتایش آسیب هست. دین همه دین است در همه شمول. شمول فردی، شمول اجتماع، امور عبادی و امور اجتماعی. این بحث‌ها هم‌ه‌اش با هم هست می‌تواند جواب بدهد. آن بحثی که یکی گفت «کربلا را بگذارید حج را بپسبید» یک بحث تاریخی بود. خیلی‌ها این بحث را داشته‌اند. عده‌ای به جنبه‌های عبادی می‌پرداختند، عده‌ای به جنبه‌های اجتماعی دین. جمع بین اینهاست که آن الگوها را درست می‌کند. در زمان ما کسی مثل حضرت امام بود و البته ائمه هم نمونه کامل این بحث‌ها هستند.

شما در تاریخ می‌بینید که امام سجاد (ع) داشتند زیارت می‌کردند، در طواف حج بودند. یکی از همان‌هایی که در کربلا حضرت را تنها گذاشته بودند، آمد به امام سجاد کنایه زد و گفت: «آمدی حج، جهاد را رها کرده‌ای؟!» (البته جنبه‌های شعاری را که می‌گویند فرق می‌کند که «کربلا را بگذارید که حج در پیش است») او هم آمد به امام سجاد (ع) یک هم‌چین حرفی را زد و گفت آیا نشنیدی که قرآن می‌فرماید: «لن الله اشتری من المومنین...» امام سجاد (ع) فرمودند خب آن را هم ما شنیده‌ایم. اما یک آیه هم بعدش دارد. آن آیه بعدش را هم بخوان چه کسانی؟! می‌فرمایند آیه بعدش این است «التائبون العابدون...» همه چیزها کسانی که این ویژگی‌ها را داشته باشند ارزشمند است. این‌ها وقتی ارزشمند است که آن جنبه‌های دیگر هم باشد.

♦ خدا کند تک بعدی نشویم

حالا که در ماه مبارک رمضان هستیم چیزی که همه است این است که خدای ناکرده پرداختن به عرصه های دیگر ما را تک بعدی نکند. اگر حرکت های اجتماعی دینی ما مبتنی بر این مبانی نباشد باعث می شود که شما توفیقات عبادی تان هم کم بشود. دعای ابو حمزه را وقتی در ماه رمضان می خوانید، (جدا از اینکه دعا هست) خیلی از جاهاش فرموله ای هم هست. خیلی وقت ها می شود که آدم می گوید امشب بریم حرم، امشب دعایی بخوانیم، نمازی بخوانیم و... بعد می بینیم نشد. می گوئیم امروز خسته بودیم که خوابیده بودیم. ولی بعضی وقت ها می بینیم ظهر خوب خوابیده ایم که امشب فلان حرکت عبادی را انجام بدهیم، ولی باز بعد می بینیم این توفیق را پیدا نمی کنیم. سر حال هستیم سریال می بینیم حرف می زنیم و... سر حالیم، اما به محض اینکه می خواهیم شروع کنیم خواب مان می گیرد. این یک حالت فیزیکی تنها نیست که بگوئیم ناشی از کم خوابی یا اینجور چیزهاست.

◆ آسیب‌شناسی امام سجاد از نداشتن حال دعا

امام سجاد (ع) دقیقاً همین جمله را دارند «الهی حالی کلما قلمت...» در دعای ابو حمزه می‌گویند خدایا هر وقت خودم را بسیج کردم و آماده کردم خودم را که حالا بتوانم دعایی را بخوانم بعد یک دفعه خوابم گرفت و حالت من رفت. در این دعا شروع می‌کنند به آسیب‌شناسی که چرا حالت خواب پیش می‌آید در صورتی که همه شرایط پیش آمده است. در آنجا حدود ۷-۸-۱۰ تا دلیل می‌آورند که شاید که این بود که اینگونه شد، این بود که اینگونه شد. حدود ۱۰ تا دلیل می‌آورند این دلایل که می‌آورند بعد شما می‌بینید که «لعلک رایتنی مجالس البطالین» می‌گوید که نکند که تو من را یک کسی دیدی که خوب بالاخره در جلسات «بطالین» که به بطالت می‌گذرد بوده‌ام که آثار وضعیشان این بوده است. «لعلک رایتنی مستخلفا لامرک» «لعلک رایتنی فی الکاذبین» پس چنین شد. بعضی وقت‌ها بعضی رفتارها شده که بعد آن آثار بر آن مترتب شده و بعد یک دفعه آن حالت از شما گرفته می‌شود علی‌رغم اینکه خودتان را بسیج می‌کنید، آماده می‌کنید و...

این جمله شهید دیلمه خیلی مهم است که گفت: «فریادهای امام خمینی انعکاس ناله‌های شبانه امام است» شما ببیند اگر امام فریاد می‌کند، ریشه در ناله‌های شبانه دارد که این فریاد از درونش بیرون می‌آید. همین طور راحت نیست. خیلی‌ها فریاد می‌زنند هر فریادی اثرگذار نیست. ان شاء الله خداوند به همه ما نیز این توفیقات را هم بدهد.

این جمله شهید دیالمه خیلی مهم است که گفت: «فریادهای امام خمینی (ره) انعکاس ناله‌های شبانه امام است» شما ببیند اگر امام فریاد می‌کند، ریشه در ناله‌های شبانه دارد که این فریاد از درونش بیرون می‌آید. همین طور راحت نیست. خیلی‌ها فریاد می‌زنند هر فریادی اثرگذار نیست. ان شاءالله خداوند به همه ما نیز این توفیقات را هم بدهد.

ستاد مردمی حیات طیبه آذربایجان

www.az-jalili.ir

